

De Waterloo à Sedan

Après la défaite de Napoléon, la France était redevenue une monarchie avec le roi Louis XVIII. Son frère Charles X, qui lui succéda en 1824, voulut agir en souverain absolu malgré la Charte (constitution); en juillet 1830 furent promulguées des ordonnances changeant les lois électorales et apportant des restrictions à la liberté de la presse. Ces mesures déclenchèrent une révolution. Charles X dut fuir.

La bourgeoisie recueillit les fruits de la révolution de Juillet. Une monarchie constitutionnelle fut instaurée, avec Louis-Philippe comme roi. Pendant dix-huit ans, la France connut une période de paix et de tranquillité. C'est à cette époque que la conquête de l'Algérie, commencée sous Charles X, fut achevée.

Mais deux forces s'opposaient irréductiblement au nouveau roi : les bonapartistes, partisans du retour au pouvoir des descendants de Napoléon, et les ouvriers dont la misère était abominable. Appuyés par des philosophes, tels Saint-Simon et Proudhon, les ouvriers réclamaient de meilleures conditions de vie. En 1847, Louis-Philippe refusa de démettre de ses fonctions le ministre conservateur Guizot, et il résista à des demandes de réformes électorales. En février 1848, des émeutes éclatèrent et le roi dut abdiquer.

Pendant quelques mois, la France, dotée d'un gouvernement provisoire, fut secouée par des troubles sociaux. En décembre 1848, Louis-Napoléon, neveu de l'empereur, fut élu président de cette Deuxième République. En 1852, il se fait proclamer empereur sous le nom de Napoléon III.

Dans le domaine intérieur, son règne apporte de nombreux bienfaits à la France. L'industrie est encouragée, des banques agricoles sont fondées et les grands projets de reboisement des landes sont menés à bien. Plusieurs villes, dont Lyon, Marseille et Bordeaux, sont embellies. A Paris, Napoléon fait tracer par le préfet Haussmann de grands boulevards dans les vieux quartiers, aménager de nouveaux parcs et construire l'Opéra. Le réseau de chemins de fer se développe; les réseaux du Nord, de l'Est, du PLM (Paris, Lyon, Méditerranée)... relient à Paris tous les grands centres.

A l'extérieur, Napoléon III fut moins heureux, malgré sa victoire en Crimée. Son dessein était d'encourager les nationalités et de détruire l'œuvre de Vienne. En 1859, il fit cause commune avec les Italiens contre l'Autriche, mais sa politique maladroite lui aliéna ses propres alliés. En 1863, il soutint la révolte en Pologne et par là mécontenta le tsar. En 1866 par contre, il laissa la Prusse abattre l'Autriche et réaliser l'unité allemande. Rêvant de créer en Amérique un empire latin contrebalançant la puissance des États-Unis, il envoya des troupes pour aider Maximilien d'Autriche proclamé empereur du Mexique. Mais Maximilien, en butte aux attaques des patriotes conduits par Juarez, fut fusillé en 1867 à Queretaro. Enfin Napoléon III se laissa entraîner dans une guerre contre la Prusse. Défait à Sedan le 2 septembre 1870, il est déclaré déchu. Un gouvernement de défense nationale poursuit la guerre, mais Paris assiégé capitule.

En haut, à gauche : plan de Paris. Les lignes rouges indiquent les boulevards créés par Napoléon III.

En haut, à droite : carte du Mexique avec Juarez (en haut) et Maximilien.

En bas : bombardement de Strasbourg durant la guerre franco-prussienne de 1870.

FRANKRIJKS TWEEDE EN DERDE REPUBLIEK

Niet alleen Amerika, de eerste republiek van de Nieuwe Wereld, kende talrijke veranderingen. Dit geldt eveneens voor Frankrijk, de eerste republiek van de Oude Wereld.

In Frankrijk werd de Eerste Republiek, die enkele jaren na de Revolutie afgekondigd was, spoedig door Napoleons Eerste Keizerrijk gevolgd. Na de nederlaag van Napoleon werd het land echter opnieuw een koninkrijk. Lodewijk XVIII, de eerste koning der Restauratie, toonde zich noch te royalistisch, noch te liberaal, doch koos een veilige middenweg. Maar zijn broer Karel X, die hem in 1824 opvolgde, was uit heel ander hout gesneden. Hij installeerde een fanatiek reactionair, Jules de Polignac, als minister en stelde in juli 1830 decreten op waarbij de kieswetten werden gewijzigd en de persvrijheid aan banden gelegd. Voor de burgers van Parijs was dit de druppel, die de emmer deed overlopen. Opnieuw bezetten ze hun barrikaden. Karel X was na enkele dagen verplicht het land te verlaten.

Hierna werd een soort liberale grondwettelijke monarchie ingesteld met Louis Philippe, die nog in de revolutionaire legers had gevochten, als koning. Tien jaar lang ontbrak het Louis Philippe niet aan populariteit. Onder zijn leiding kende Frankrijk een adempauze vol vrede en rust. Tijdens deze periode werd Algiers, dat Frankrijk onder de regering van Karel X had veroverd, geleidelijk als Franse bezitting geconsolideerd. Louis Philippe kreeg echter twee machten tegen zich. Velen geloofden, dat de toestand dadelijk zou verbeteren indien een Bonaparte Frankrijk zou regeren. Onder de armere burgers, groeide een steeds dringerder verlangen naar de een of andere regeringsvorm - misschien socialistisch of communistisch -, die een eind zou maken aan de heersende armoede. Deze beweging werd door vele filosofen gesteund.

Al deze gedachtenstromingen bereikten kokend de oppervlakte toen Louis Philippe in 1847 weigerde, zijn reactionaire minister Guizot te ontslaan en niet toegaf aan de eisen tot uitbreiding van het kiesrecht. In februari 1848 braken opstootjes uit. De koning, die vaststelde dat niet alleen een groot gedeelte van de bevolking, doch ook de Nationale Garde zich tegen hem had gekeerd, deed afstand van de troon en vertrok naar Engeland. Gedurende

enkele maanden was Frankrijk weer een republiek; het werd door een voorlopige regering bestuurd. In december 1848 werd Louis Napoleon, een neef van de grote Keizer, tot president van deze Tweede Republiek gekozen. Omstreeks 1852 liet hij zich onder de titel Napoleon III tot Keizer van het Tweede Keizerrijk uitroepen.

Op binnenlands gebied bracht zijn regering Frankrijk veel voordelen. De industrie werd gestimuleerd, er kwamen landbouwbanken tot stand en er werden grote herbebossingsprojecten ter hand genomen. Verscheidene steden, waaronder Lyon, Marseille Biarritz en Bordeaux, werden grotendeels herbouwd, terwijl in Parijs zelf mooie nieuwe parken werden aangelegd en talrijke brede boulevards die de oude en overbevolkte wijken doorkruisten.

Het buitenlands beleid ging Napoleon III minder goed af hoewel hij tijdens de Krimoorlog aan de winnende hand was. In 1859 koos hij de zijde van de Italiaanse patriotten tegen Oostenrijk, doch haalde zich door zijn zwakke diplomatie de vijandschap van beide partijen op de hals.

Enkele jaren later werd Juarez, een man die besloten had de katholieke macht te kortwieken, president van Mexico. Hij weigerde de Europese schulden, die zijn vroegere vijanden hadden gemaakt, terug te betalen en Napoleon III nam deze gelegenheid te baat, hem de oorlog te verklaren. Op een ogenblik dat de Verenigde Staten, door de Burgeroorlog verscheurd, niet in staat waren de Monroeleer te doen naleven, zond hij troepen naar Mexico. Ze moesten Maximiliaan van Oostenrijk helpen aldaar een katholiek koninkrijk te stichten. Maar aan het eind van de Burgeroorlog dreigden de Amerikanen Frankrijk met oorlog tenzij het zijn troepen terugtrok. De Franse troepen werden teruggetrokken. Dit had voor gevolg, dat de ongelukkige Maximiliaan in 1867 werd terechtgesteld. In 1870 liet Napoleon III zich in een Frans-Pruisische oorlog meeslepen. Frankrijk, dat een zware nederlaag leed, verloor Elzas-Lotharingen en werd verplicht tot de betaling van een reusachtige schadevergoeding. Napoleon III, in navolging van het door Louis Philippe gestelde voorbeeld, vluchtte naar Engeland en de Derde Republiek werd uitgeroepen.

Boven links : Kaart van Parijs, waarop de rode lijnen de boulevards voorstellen, die door Napoleon III aangelegd werden.

Boven rechts : Kaart van Mexico, met Juarez (boven) en Maximiliaan (onder). **Onder :** Toneel te Straatsburg tijdens de Frans-Pruisische oorlog (Image d'Epinal).

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.